

A DOKUMENTUMSZOLGÁLTATÁS ALAPJAI A NEMZETKÖZI VÁLASZTOTTBÍRÓSÁGI GYAKORLATBAN

Deli Zsófia, Pólya Beatrix, Radics György Viktor

1. Bevezetés

Jelen tanulmány célja a dokumentumszolgáltatás („*document production*”) nemzetközi választottbíróági gyakorlatban kialakult legalapvetőbb szabályainak és szokásainak magyar nyelvű bemutatása. Egy ilyen összefoglaló ambiciózus vállalkozás, mivel nincsenek irányadó kötelező jogforrások és igazán egységes nemzetközi gyakorlat még néhány legalapvetőbb kérdésben sem alakult ki, nem is beszélve az egyes kérdésekben megbúvó további igen fontos részletkérdések megítéléséről. Ezen nehézségek ellenére a téma jelentősége és a rendelkezésre álló magyar nyelvű források korlátozottsága miatt szükségszerűnek tűnt egy, az elérhető nemzetközi jogforrások magyarázataira és a nemzetközi szakirodalomra támaszkodó összefoglaló elkészítése.

A téma a magyarországi választottbíróági gyakorlatban többes relevanciával bír. A nemzetközi fórumok előtti, magyar érintettségű nemzetközi választottbíróági eljárásokban való relevancia adekvát. Nem kérdőjelezhető meg a relevancia a magyar választottbíróágok előtti nemzetközi választottbíróági eljárásokban sem. Előremutató kérdés viszont az intézménynek a magyar választottbíróágok előtti belföldi választottbíróági ügyekben való alkalmazása. Várakozásunk szerint a magyar választottbíróági kultúra fejlődése a dokumentumszolgáltatás belföldi választottbíróági eljárásokban való elterjedését vetíti előre. Természetesen senkiben nem merül fel a legtágabb, angolszász értelemben vett „*discovery*” eljárások belföldi ügyekben való alkalmazásának lehetősége, de várhatóan a dokumentumszolgáltatás valamilyen formában egyre inkább jelen lesz a belföldi eljárásokban is.

Ezt a várakozást erősíti, hogy az állami bírósági eljárásokban 2018-tól alkalmazandó eljárási szabályok¹ az állítási és bizonyítási szükséghelyzetek² szabályozásával már intézményesítették a másik fél birtokában lévő tényekkel és okiratokkal való bizonyítás jelenségét, így a tágabb értelemben vett magyarországi jogvitakultúrában is ismert a másik féltől való „bizonyítékkérés” lehetősége.

A dokumentumszolgáltatás gyakoribb elterjedésének katalizátorai elsősorban a felek és jogi képviselőik lehetnek a megfelelő bizonyítási indítványok előterjesztésével. Emellett azonban nem elhanyagolható a választottbíróági tanácsok hozzáállásának a szerepe sem: nemcsak az előterjesztett indítványok ésszerű megfontolásával, hanem a felek aktív tájékoztatásával önmagában a dokumentumszolgáltatás lehetőségéről is aktívan elősegíthetik a bizonyítás ezen módjának alkalmazását az előttük folyó eljárásokban.

2. A dokumentumszolgáltatás fogalma

A dokumentumszolgáltatás fogalmának meghatározása első ránézésre nem tűnik egyszerű vállalkozásnak. A nemzetközi jogforrások többségében egyáltalán nem találunk a dokumentumszolgáltatásra vonatkozó definíciót, tekintettel a nemzetközi választottbíráskodás gyakorlatias jellegére. Emellett a jogirodalmi fogalommeghatározások is sokfélék és

¹ 2016. évi CXXX. törvény - a polgári perrendtartásról (Pp.).

² Pp. 184.§; Pp. 265.§ (2) bek.

ellentmondásosak, az egyes szerzők eltérő jogi kultúrákban gyökerező háttérének köszönhetően.³

Bizonyos szerzők például a dokumentumszolgáltatás fogalmát a legegyszerűbb és legtágabb módon határozzák meg, a „dokumentumok megszerzésének eljárási eszköze[ként]”.⁴ A hasonlóan tág definíciók az okirati bizonyítás minden formáját dokumentumszolgáltatásként aposztrofálják, ideértve azt a – minden jogvitarendezési eljárásban szokásos – mozzanatot is, amikor a felek okirati bizonyítékot csatolnak saját beadványaikban előadott tények és érvek alátámasztására.⁵ Ezzel szemben a jogirodalmárok egy másik csoportja szerint a dokumentumszolgáltatás csakis a dokumentumok kérelemre – tudniillik a másik fél kérelmére vagy a választottbíróság döntése alapján – történő átadását jelenti.⁶ E szűkebb értelemben vett dokumentumszolgáltatás elsősorban a másik fél érdekét vagy az objektív igazság kiderítésének célját szolgálja.

Ez utóbbi, korlátozottabb definíció azonban még mindig túl tágak tűnik a jelen cikk fókuszra szempontjából. Aligha képezheti ugyanis vita tárgyát, hogy a választottbíróságok széles körű jogosítványokkal rendelkeznek abban a tekintetben, hogy saját kezdeményezésre az eljárás bármely szakaszában dokumentum vagy más bizonyíték benyújtására szólítsák fel a feleket, ha azt az ügy elbírálása szempontjából hasznosnak látják.⁷ A választottbíróságok diszkrecionális jogköre e tekintetben nem kérdéses.

Ezért a jelen cikk inkább a dokumentumszolgáltatás legspeciálisabb és egyben legvitatottabb formáját mutatja be, és a fenti definícióknál is szűkebb értelmezését veszi alapul. Dokumentumszolgáltatás alatt a továbbiakban csakis a klasszikus értelemben vett, felek által kezdeményezett dokumentumátadást értjük, melynek során a fél közvetlenül az ellenérdekű féltől kérheti az utóbbi birtokában, őrizetében vagy felügyeletében lévő dokumentum (vagy meghatározott dokumentumkategóriába eső dokumentumok) átadását, a kérelmező fél ügyének előmozdítása céljából.

A dokumentumszolgáltatás e klasszikus formáját történeti okokból sokan az Egyesült Államokban alkalmazott „discovery” illetve az Angliában és Walesben használt „disclosure” eljárásokkal hozzák összefüggésbe.⁸ E körben fontos hangsúlyozni, hogy az amerikai „discovery” eljárás jóval tágabb és összetettebb, amelynek során a felek nemcsak dokumentumokat, hanem többek között különböző nyilatkozatokat, valamint kérdésekre eskü alatt adott válaszokat is kérhetnek egymástól a tárgyalást megelőzően.⁹ Ezutóbbi bizonyítási eljárások a választottbírósági gyakorlatban teljes mértékben hiányoznak. Az angol és walesi bíróságok által alkalmazott „disclosure” eljárás szintén elhatárolandó a dokumentumszolgáltatás fogalmától. „Disclosure” eljárás keretében nem a felek kérelmére történik bizonyítékszolgáltatás, hanem a felek általános kötelezettsége, hogy az egyik vagy másik fél számára kedvező, illetve terhelő dokumentumok listáját az eljárás kezdetén

³ Az angolszász és kontinentális jogrendszerek bizonyításfelvétellel kapcsolatos eltérő megközelítéséről lásd bővebben: 3.pont (*infra*).

⁴ Marghitola, R., *Document Production in International Arbitration*, International Arbitration Law Library, Volume 33, Kluwer Law International (2015), 6. o.

⁵ Blackaby, N. et al, *Redfern and Hunter on International Arbitration*, OUP (2009), 6.101. bek.

⁶ Marghitola, R. (2015) 5. o.; Justine Touzet, *Document Production*, Jsumundi, utoljára frissítve: 2022.10.01., letöltve: 2022.10.28.

⁷ Ld. például ICSID Egyezmény, 43(a) cikk; UNCITRAL Modelltörvény 26. cikk (1)b).

⁸ Ld. a 3. pont (*infra*).

⁹ Kaufmann-Kohler, G., *Globalization of Arbitral Procedure*, Vanderbilt Journal of Transnational Law, Volume 36, No. 4 (2003), 1328. o.

automatikusan közzétegyék, és e dokumentumokba betekintést engedjenek a másik fél számára.¹⁰

E fogalmi tisztázás után röviden bemutatjuk a dokumentumszolgáltatás céljával és létjogosultságával kapcsolatos megfontolásokat a *common law* és kontinentális jogrendszerek eltérő megközelítései alapján.

3. A dokumentumszolgáltatással kapcsolatos megfontolások a *common law* és civiljogi hagyományok tükrében

Amint az a fenti fogalmi alapvetésekből is kitűnik, a nemzetközi választottbírói eljárásokban alkalmazott dokumentumszolgáltatás az angolszász és a kontinentális jogrendszerek jellemzőit egyaránt magában hordozza. Kaufmann-Kohler egyenesen úgy vélekedik, hogy a dokumentumszolgáltatás „a különböző nemzeti polgári eljárási megközelítések ötvözetének egyik legfigyelemreméltóbb példája”.¹¹

E finom egyensúly hosszantartó tárgyalási folyamat eredménye. A Nemzetközi Ügyvédi Kamara (IBA) által kiadott, a nemzetközi választottbírói eljárásban a bizonyítékok felvételéről szóló szabályait („**IBA Szabályzat**”) kidolgozó nemzetközi munkacsoportban („**IBA Munkacsoport**”) a kezdetektől fogva heves vita folyt arról, hogy a félnek legyen-e lehetősége a dokumentumszolgáltatás keretében bizonyítékot kérni az ellenfelétől. A vita élénk volta arról árulkodott, hogy az ellenfél kérelmére történő dokumentumszolgáltatás az a neuralgikus pont, amelynek kérdésében az angolszász és a kontinentális joggyakorlat leginkább eltér egymástól.¹²

A két rezsím között alapvető megközelítésbeli különbségek vannak, ahogy arra több szerző is rámutat. A vonatkozó jogirodalom szerint az angolszász eljárásjogi rendszer abból a feltevésekből indul ki, hogy az „igazsághoz” a két peres félnél fellelhető információhalmaz teljeskörű feltárásán („*discovery*” illetve „*disclosure*”) keresztül lehet eljutni.¹³ Majd ebben a halmazban kell az ítéletet megalapozó igazságot keresni.¹⁴ Ehhez az szükséges, hogy a felek lehetőleg már az eljárás legelején fedjék fel a kártyalapjaikat, majd ezekhez alakítsák hozzá a per kereteit a bíróság közreműködésével.¹⁵ Az elvi megalapozása ennek a bizonyítási módnak a *due process*-ből levezethető fegyveregyenlőség követelménye, amely akképp érvényesül, hogy a nyílt lapoknak köszönhetően elméletileg egyik fél sem szenvedhet el információs hátrányt az ellenfeléhez képest. Így tehát nem fordulhatna elő az, hogy a fél amiatt ne tudja bizonyítani a saját perbeli álláspontját, hogy a releváns bizonyítékot az ellenfél nem bocsátotta a rendelkezésére.¹⁶

Ehhez képest, a kontinentális jogrendszerekben egy egészen más eljárásjogi gyakorlat rögzült. Ezekben a jogrendszerekben a kiindulópont az, hogy a feleknek már megvan a saját verziója a jogvita alapját képező tényekről, azaz „a relatív igazságról”, ennél fogva a bizonyításnak

¹⁰ Marghitola, R. (2015), 5. o.

¹¹ Kaufmann-Kohler, G. (2003), 1325. o.

¹² Commentary on the revised text of the 2020 IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration (2021): <https://www.ibanet.org/MediaHandler?id=4F797338-693E-47C7-A92A-1509790ECC9D>, letöltve: 2022.10.17, 8. o.

¹³ Tercier, P. & Bershada, T.: *Document Production in Arbitration: A Civil Law Viewpoint*. in: The Search for „Truth” in Arbitration. ASA Special Series No. 35., Juris, 2011, 83. o.

¹⁴ Marghitola, R. (2015) 12. o.

¹⁵ Tercier, P. & Bershada, T. (2011) 81. o.

¹⁶ U.o.

először is egy minél jobban lehatárolt keretrendszert kell felállítani.¹⁷ Ezért sem ritka, hogy civiljogi rezsimekben, a magyarhoz hasonlóan osztott perszerkezet érvényesül, vagyis a polgári eljárás jellemzően egy perfelvételi és egy kötött bizonyítási szakra oszlik. A bizonyítási szakban pedig alapvetően már a bíróság az úr, amely ezen a ponton már nemigen avatkozik be a felek közötti információs viszonyokba, különösen nem az egyik fél kérelmére. Egyes civiljogi szerzők nem tartják összeegyeztethetőnek az „*onus probandi incumbat allegandi*” elvével sem.¹⁸ Mi több, a dokumentumszolgáltatás olyannyira távol áll egyes civiljogi rendszerektől, hogy az ügyfélre terhes iratok szolgáltatása az ellenfél kérelmére egyenesen ügyvédi kötelezettségzegésnek minősülne.¹⁹ Épp ezért a civiljogi rendszerekben a dokumentumszolgáltatás bizonyos formái csak kivételes esetben és korlátozott körben érvényesülhetnek.²⁰

Az IBA Szabályzat azonban úgy tűnik, ha nem is végső megoldást, de egy *modus vivendi* mindenképpen talált a két eljárásjogi rezsim között a választottbíráskodás semleges területén.²¹ Az IBA Munkacsoport felismerte, hogy ugyan egy amerikai típusú „*discovery*” vagy angol típusú „*disclosure*” eljárás bevezetése jelentős mértékben megosztaná a nemzetközi választottbírási gyakorlatot, azonban egy kellően körülhatárolt, a jogvita releváns és lényeges elemeire szorítókozó dokumentumszolgáltatás megfelelő bizonyítási mód elfogadható lehet akár a kontinentális beágyazottságú választottbírási eljárásoknak is.²²

Az IBA Szabályzat egyensúlyra törekvésének sikerét igazolta vissza a nemzetközi kereskedelmi választottbírási gyakorlat, majd az ezt követő rendes bírósági gyakorlat is. Hasonló álláspontra helyezkednek a nemzetközi választottbíráskodás vezető jogirodalmi forrásai is.²³ Az IBA Szabályzat Kommentárja például úgy fogalmaz: „*még civiljogrendszerű államok jogászaik között is általános konszenzus mutatkozik abban, hogy a dokumentumszolgáltatás valamilyen szintű alkalmazása indokolt a nemzetközi választottbíráskodásban*”.²⁴

4. A dokumentumszolgáltatást szabályozó jogforrások

Bár a dokumentumszolgáltatás nem kötelező eleme sem a beruházásvédelmi, sem a kereskedelmi választottbírási eljárásoknak, a nemzetközi választottbíráskodásban azt mégis széles körben alkalmazzák jellemzően a bizonyítási eljárás egyik legfontosabb elemeként. Erre a felhatalmazást a választottbírási tanácsok egyrészt az alkalmazandó választottbírási törvényekben („*lex arbitri*”), másrészt a választottbírási eljárási szabályzatokban, és különösen az azokat kiegészíteni hivatott, de mára már gyakorlatilag megkerülhetetlennek számító *soft law* eszközökben találnak. Az alábbi fejezetben ezeket a meghatározó

¹⁷ U.o., 83. o.; Marghitola, R. (2015) 14. o.

¹⁸ U.o.; Reymond, C, *Civil Law and Common Law: Which Is the Most Inquisitorial? A Civil Lawyer's Response*, 5 Arb. Int'l 357 (1989) 360. o.

¹⁹ Bernini, G. *The Civil Law Approach to Discovery: A Comparative Overview of the Taking of Evidence in the Anglo-American and Continental Arbitration Systems*. in: *Leading Arbitrator's Guide to International Arbitration*, Juris, 2014, 563. o.

²⁰ Ld. például a magyar polgári perrendtartás által szabályozott bizonyítási szükséghelyzetet, Pp. § 320(2), ld. *mutatis mutandis* német ZPO 427 §, osztrák ZPO 303.

²¹ Bernini, G. (2014) 589. o.

²² IBA 2020 Rules Commentary (2021) 8. o.

²³ Born, G. B., *Chapter 16: Disclosure in International Arbitration*. in: Born, G. B.: *International Commercial Arbitration* (Second Edition), Kluwer Law International (2014), 9.o., Bernini (2014) 563. o., IBA 2020 Commentary (2021) 8. o.

²⁴ IBA 2020 Rules Commentary (2021): „*there is a general consensus, even among practitioners from civil law countries, that some level of document production is appropriate in international arbitration.*” 8. o.

jogforrásokat vesszük sorra a választottbíróági törvényekben foglalt minimumszabályoktól haladva a tanács által diszkrecionális jogkörben alkalmazott jogi instrumentumok felé.

a. Választottbíróági törvények (*lex arbitri*) szerinti felhatalmazás

A választottbíráskodással kapcsolatos állami szabályozások elsőszámú benchmarkjának kétségkívül az ENSZ Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottsága („UNCITRAL”) 1985-ös Nemzetközi Kereskedelmi Választottbíráskodásról szóló Modelltörvénye 2006-ban elfogadott módosításokkal („UNCITRAL Modelltörvény”)²⁵ számít. Magyarország mellett még további 85 állam és 118 önálló jogterület döntött úgy, hogy átülteti jogrendszerébe a UNCITRAL Modelltörvény rendelkezéseit.²⁶ Köztük Magyarországhoz hasonló kontinentális jogrendszerű államok úgymint Németország, Ausztria vagy Lengyelország, de egyes *common law* uralta jogterületek is adaptálták törvényeiket a választottbíróági mintaszabályokhoz, úgymint Skócia, Kalifornia vagy Ausztrália egyes államai.

Az UNCITRAL Modelltörvény 19. cikk értelmében a bizonyítási eljárás lefolytatásának kereteit elsődlegesen a felek megállapodása határozza meg. Ilyen megállapodás hiányában azonban a tanács jogosult a saját belátása szerint dönteni a bizonyítási eljárás lefolytatásának módjáról.²⁷

Dokumentumszolgáltatásra hasonlító kötelezettséget a 26. cikk (1) b) pont a szakértői bizonyítás körében nevesít csak az UNCITRAL Modelltörvény, hogy tudniillik a választottbíróági tanács kötelezheti valamely felet arra, hogy szolgáltatson vagy tegyen hozzáférhetővé a kirendelt szakértőnek bármilyen olyan adatot, okiratot, tárgyat a szakértői vizsgálathoz, amely a jogvita szempontjából releváns.²⁸

Az UNCITRAL Modelltörvény tehát a felek autonómiájának és a tisztességes eljárás elveiből eredő minimumszabályokon túl nem határoz meg további szabályokat a dokumentumszolgáltatás alkalmazására a választottbíróági eljárásokban.

A magyar Vbt. 30. § (2) az UNCITRAL Modelltörvénnyel összhangban rendelkezik a választottbíróági tanács eljárásáról, azaz a választottbíróóságoknak hazánkban is széles hatásköre van a bizonyítási eljárás szabályainak meghatározására.²⁹ Hasonlóképp rendelkezik a német polgári perrendtartás („ZPO”) 1042 § (4), az osztrák polgári perrendtartás („ÖZPO”) 594. § (1) bekezdése, valamint a svájci nemzetközi magánjogi törvény („IPRG”) 182 § (2) bekezdése is.

Érdekességképp érdemes kitekinteni az angol választottbíráskodási szabályozásra. Az 1996-os Arbitration Act deklaráltan nem az UNCITRAL Modelltörvény mintáját követi, mégis ami a választottbíróági eljárás kereteit illeti, tartalmában teljesen egyezik az UNCITRAL Modelltörvény fent bemutatott 19. cikkével.³⁰ Azaz a választottbíróóság a felek szabta keretek között mozog a bizonyítás tekintetében, de a bizonyítás szabályai között nem nevesíti vagy

²⁵ Az UNCITRAL Modelltörvény eredeti angol címének magyar nyelvű fordításához a Vbt. 3. § (3) bek. szerint az MKIK honlapján, még szerkeszthető formában közzétett magyar nyelvű fordítást vettük alapul.

²⁶ L.d. https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/modellaw/commercial_arbitration/status, letöltve: 2022.10.12; ismert, hogy Magyarország nemcsak a nemzetközi, de a belföldi választottbíróági eljárásokra vonatkozóan is átültette az UNCITRAL Modelltörvény rendelkezéseit.

²⁷ UNCITRAL Modelltörvény 19. cikk (2).

²⁸ UNCITRAL Modelltörvény 26. cikk (1)b).

²⁹ Ld. Vbt. 30. § (2).

³⁰ Arbitration Act (1996) Art. 19., 24., 25., 26.

részletezi a dokumentumszolgáltatás kérdéseit. Fontos és a dokumentumszolgáltatás angolszász rendszerben betöltött garanciális szerepét demonstráló szabály ugyanakkor, hogy a bizonyítási jogsegély keretében a választottbírói tanács akár hivatalból, akár az egyik fél kérelmére az angol állami bírósághoz fordulhat azzal, hogy az kötelezze a feleket dokumentumszolgáltatásra.³¹ Az ilyen állami bírósági jogsegély keretében alkalmazott dokumentumszolgáltatásra természetesen már az állami eljárásjogi szabályok lesznek irányadók.³²

Mindent egybevetve tehát a főbb választottbírói törvények nagy mozgásteret engednek a választottbíróknak arra, hogy az eljárás szabályait maguk határozzák meg – ideértve a dokumentumszolgáltatás elrendelését is – feltéve, hogy arról a felek eltérően nem rendelkeznek.

b. Választottbírói eljárási szabályzatok (*rules*) szerinti felhatalmazás

Tekintettel arra, hogy a választottbírói eljárás szabályait főszabály szerint a felek határozzák meg, a dokumentumszolgáltatás elrendelésére való felhatalmazás vagy annak specifikus kizárása is az elsősorban az általuk választott eljárásjogi rezsimből kell, hogy fakadjon. E célból érdemes áttekinteni a térségünkben legmeghatározóbb választottbírói eljárási szabályzatok (angolul: „*rules*”) vonatkozó rendelkezéseit.

A választottbírói eljárások körén belül a beruházásvédelmi jogviták rendezésére szakosodott Beruházási Viták Rendezésének Nemzetközi Központját („**ICSID**”) létrehozó az Államok és más államok természetes és jogi személyei közötti beruházási viták rendezéséről szóló egyezmény („**ICSID Egyezmény**”) általános jelleggel felhatalmazza a választottbírói eljárást, hogy dokumentumok benyújtására szólítsa fel a feleket.³³ A dokumentumszolgáltatás felek kérelmére történő klasszikus módjáról azonban sokáig sem az ICSID Egyezmény, sem az ICSID Eljárási Szabályzat nem rendelkeztek, annak ellenére, hogy annak kezdettől fogva nagy gyakorlata volt.³⁴ Ugyanakkor a 2022. július 1. napján hatályba lépett új ICSID Eljárási Szabályzat már kifejezetten utalnak a felek által kérelmezhető dokumentumszolgáltatásra, és nevesítik azokat a szempontokat, amelyeket a választottbírói eljárást a felek kérelmei kapcsán mérlegelni kell.³⁵ A mérlegelendő szempontok között szerepel: (i) a kérelem terjedelme és időszerűsége; (ii) az átadni kért dokumentumok relevanciája illetve lényegessége; (iii) a dokumentumszolgáltatással járó teher; és (iv) a kérelem kifogásolásának alapja.³⁶ Első ránézésre az új Eljárási Szabályzat a beruházásvédelmi tanácsok által már eddig is széles körben alkalmazott szempontrendszert kodifikálta.³⁷ Ugyanakkor, mivel az új Eljárási Szabályzat csak a 2022. július 1. napja után indult jogvitákra alkalmazandók, teljes bizonyossággal csak a jövőben tudhatjuk meg az új szabály relevanciáját a gyakorlatban.

Az International Chamber of Commerce („**ICC**”) legújabb, 2021. január 1-jén hatályba lépett Választottbírói Szabályzata („**ICC Eljárási Szabályzat**”) 25. cikke a bizonyítási eljárás körében úgy rendelkezik, hogy a választottbírói tanács köteles a tényállást minden

³¹ Arbitration Act (1996) 27.

Amint arra fentebb utaltunk, a „*disclosure*” eljárást évszázadok óta alkalmazó angol rendes bíróságok számára nem ismeretlen a bizonyítékok feltárásának ezen formája. Ld.2. pont (*supra*).

³³ ICSID Egyezmény, 43. cikk (a) bekezdés: „*A felek ellenkező megállapodásának hiányában a bíróság, amennyiben szükségesnek ítéli, az eljárás bármely szakaszában felhívhatja a feleket arra, hogy dokumentumokat vagy más bizonyítékokat nyújtsanak be*”.

³⁴ Woolhouse, S., Taking of Evidence - Disclosure in International Investment Treaty Arbitration, 7th Investment Treaty Forum Public Conference (8 September 2006), letöltve: 2022.10.28.

³⁵ ICSID Választottbírói Eljárási Szabályzat (2022. július 1.), 37. szabály.

³⁶ U.o.

³⁷ Ld. Woolhouse, S. (2006).

rendelkezésre álló eszközzel, a lehető legrövidebb időn belül megállapítani.³⁸ Az ICC Eljárási Szabályzat 22. cikke pedig általánosan felhatalmazza a tanácsot arra, hogy a felekkel való konzultációt követően belátása szerint alkalmazzon bármilyen olyan eljárásjogi intézkedést, amelyet a jogvita eldöntése szempontjából helyénvalónak tart és az a felek megállapodásával nem ellentétes.³⁹ Ez a rendelkezés utal arra a IV. számú Függelékre, amelyben a dokumentumszolgáltatás mint joggyakorlat szerepel az ICC Eljárási Szabályzatában. A IV. számú Függelék d) pontja szerint a dokumentumszolgáltatást az alábbi eljárással javasolt alkalmazni:

- (i) fel kell hívni a feleket arra, hogy érdemi beadványaikban megjelöljék azon dokumentumokat, amelyekre hivatkozni kívánnak;
- (ii) adott esetben el kell kerülni a dokumentumszolgáltatás iránti kérelmeket az idő és költségek kordában tartása érdekében;
- (iii) abban az esetben, ha a dokumentumszolgáltatás iránti kérelemnek helye van, az ilyen kérelmet le kell szűkíteni azokra a dokumentumokra vagy dokumentumkategóriákra, amelyek az ügy kimenetele szempontjából relevánsak és lényegesek;
- (iv) ésszerű határidőt kell szabni a dokumentumok szolgáltatására;
- (v) a dokumentumszolgáltatási kérelmek külön táblázatba foglalása megkönnyíti a dokumentumok szolgáltatásával kapcsolatban felmerült vitás kérdések rendezését.

40

Vagyis az ICC Eljárási Szabályzat amellet, hogy joggyakorlatként rögzíti, egyúttal a választottbíróági tanács tág diszkrecionális jogkörébe utalja a dokumentumszolgáltatás alkalmazását feltéve, hogy arról a felek nem rendelkeztek eltérően.

Az Magyar Kereskedelmi és Ipari Kamara mellett működő Állandó Választottbíróóság 2019-től hatályos Eljárási Szabályzata („**MKIK Eljárási Szabályzat**”) a bizonyítási eljárás módjának megválasztását – az ICC-hez hasonlóan – a választottbíróági tanács mérlegelésére bízta.⁴¹ Az MKIK Eljárási Szabályzat pontosan így szól: „(1) A választottbíróági tanács a jogvita eldöntése szempontjából lényeges tények felderítése céljából a felek erre irányuló indítványának hiányában is bizonyítást rendelhet el. (2) A választottbíróági tanács a felek bizonyítási indítványaihoz nincs kötve.” Ezt követően az MKIK Eljárási Szabályzat példálózó felsorolást ad a bizonyítási módokra. E felsorolásból azonban kimarad a dokumentumszolgáltatás.

Hozzá kell tennünk, hogy az MKIK Eljárási Szabályzata rendkívül rugalmasságot enged a választottbíróági tanács eljárására vonatkozóan, ti. „a[z MKIK Eljárási] Szabályzatban nem szabályozott eljárás kérdések tekintetében – a felek megállapodása hiányában – a választottbíróági tanács a választottbíráskodás helyén alkalmazandó jogszabály eltérést nem engedő rendelkezéseinek korlátain belül saját belátása szerint jár el.” Ebből a megfogalmazásból az a következtetés vonható le, hogy a dokumentumszolgáltatás az MKIK Eljárási Szabályzata szerint eljáró választottbíróóságok számára is megengedett bizonyítási mód lehet, amennyiben az eljáró Választottbíróági Tanács azt szükségesnek tartja.

³⁸ ICC Eljárási Szabályzat 25. cikk.

³⁹ ICC Eljárási Szabályzat 22. cikk 2).

⁴⁰ ICC Eljárási Szabályzat (2021) IV. számú függelék – Ügymenedzsment Technikák.

⁴¹ MKIK Eljárási Szabályzat 40. §.

Rövid kitekintéssel további eljárási szabályzatokra azt látjuk, hogy a választottbírói tanács bizonyítására vonatkozó szabályok hol nevesítik, hol nem a dokumentumszolgáltatás eszközeit:

- London Court of International Arbitration („**LCIA**”) Rules (2020) 22.1. cikk (v) pont: a választottbírói tanács további hatáskörei között sorolja fel a dokumentumszolgáltatást: hivatalból és kérelemre egyaránt elrendelheti, azzal, hogy a feleknek ésszerű időt ad az azzal kapcsolatos nyilatkozattételre;
- Vienna International Arbitration Court („**VIAC**”) Rules (2018) 29. cikk: nem rendelkezik róla;
- UNCITRAL Rules (2021) Expedited Arbitration Rules 15.1. cikk: a választottbírói tanács hatáskörébe tartozó kérdés: hacsak nem minden fél kéri, elutasítható minden dokumentumszolgáltatásra irányuló kérés gyorsított választottbírói eljárásokban;
- Permanent Court of Arbitration („**PCA**”) Rules (2012): nem rendelkezik róla.

Következtetésképp míg egyes szabályzatok kifejezetten rendelkeznek a dokumentumszolgáltatásról, mások egyáltalán nem nevesítik a bizonyítási módok között. Ennek tükrében érdemes elgondolkodni azon, hogy mi történik, ha a felek az eljárásukhoz egy, az utóbbi kategóriába tartozó eljárási szabályzatot kötöttek ki jogvitájuk elbírálásához anélkül, hogy a felek a jogvitájukra irányadó speciális eljárási szabályok kialakításakor kifejezetten rendelkeztek volna a dokumentumszolgáltatás kérdéséről? Ilyenkor vajon az eljárás során elrendelhet dokumentumszolgáltatást a választottbírói tanács akár az egyik fél egyoldalú kérelmére is? Ennek ugyan elvi lehetőségét – mint láttuk – semmi nem zárja ki, azonban a felek ezzel ellentétes álláspontra is helyezkedhetnek az eljárás során.

Megjegyezzük ugyanakkor, hogy eltérő lehet a tanácsok megközelítése kereskedelmi és beruházásvédelmi ügyekben, tekintettel arra is, hogy a nemzetközi beruházásvédelmi gyakorlatban kialakult hagyományai vannak a dokumentumszolgáltatásnak. A beruházásvédelmi választottbírói tanácsok a felek első számú eljárási végzésben (*procedural order*) megerősített megállapodásától ritkán és csak kivételesen indokolt esetben térnek el. Így amennyiben a felek az eljárás kezdetén a dokumentumszolgáltatási eljárást elmulasztják az eljárási menetrend részévé tenni, kevés az esélye annak, hogy az egyik fél egyoldalú kérelmére a tanács e menetrendet később felborítaná kivételes körülmények fennállása hiányában.

c. Kisegítő *soft law* eszközök

Ahogy azt a fentiekben láttuk, sem a választottbírói törvények, sem a választottbírói eljárási szabályzatok nem tartalmaznak további eljárási szabályokat a dokumentumszolgáltatásra vonatkozóan. E téren kétségtelenül a Nemzetközi Ügyvédi Kamara (IBA) által kiadott és 2020-ban felülvizsgált, a nemzetközi választottbírói eljárásban a bizonyítékok felvételéről szóló szabályai („**IBA Szabályzat**”) bírnak a legnagyobb jelentőséggel.

Az IBA Szabályzat kötelező erővel nem rendelkező, úgynevezett *soft law* anyag, amelyeket a felek gyakran irányadóként fogadnak el a választottbírói eljárásra. Az IBA Szabályzat tekintélyét és elfogadottságát támasztja alá, hogy a választottbírói tanácsok sokszor a felek kifejezett megállapodása nélkül is figyelembe veszik az IBA Szabályzatban foglalt elveket

iránymutatásként.⁴² Az IBA Szabályzat rendelkezik a „dokumentum” fogalmáról, a dokumentumszolgáltatás menetéről, a felek által felhozható kifogásokról, valamint a választottbírók által alkalmazható jogkövetkezményekről, amint azt alább részletesen bemutatjuk.

Az IBA Szabályzattal szembeállítható a 2018-ban elfogadott, és szintén *soft law*-ként érvényesülő Prágai Szabályzat,⁴³ amely a kontinentális jogrendszer hagyományaira építő, inkvizitórius megközelítést alkalmaz. A Prágai Szabályzat a perhatékonyság jegyében arra ösztönzi a feleket, hogy lehetőség szerint a dokumentumszolgáltatás minden formáját mellőzzék.⁴⁴ Amennyiben a felek mégis élni kívánnak ezzel az eljárási eszközzel, a dokumentumszolgáltatási kérelmüket – kivételes körülmények hiányában – az első előkészítő egyeztetést (*case management conference*) megelőzően nyújthatják be. A Prágai Szabályzat tehát az IBA Szabályzathoz képest egy jóval szűkebb körű, a választottbírói tanács által megszabott okiratokra kiterjedő dokumentumszolgáltatást modellez.⁴⁵ A két szabályzat kapcsán azonban meg kell jegyezni, hogy míg az IBA Szabályzat a nemzetközi gyakorlatban teljesen elfogadott, bevett és széles körben alkalmazott iránymutatásnak számít, a Prágai Szabályzat akár egyetlen ügyben való tényleges alkalmazásáról nem áll rendelkezésre nyilvános információ.

Mindent egybevetve azt kell megállapítanunk, hogy az IBA Szabályzat óta hasonló jelentőségű, a dokumentumszolgáltatás eljárásához univerzális mintaként szolgáló joganyag nem jelent meg a nemzetközi választottbíráskodás terén. Éppen ezért a továbbiakban a dokumentumszolgáltatás alapfogalmait, menetét és gyakorlatát elsősorban az IBA Szabályzat alapján mutatjuk be.

5. A dokumentumszolgáltatás gyakorlati kérdései

Bár a dokumentumszolgáltatásnak nincs intézményi szinten meghatározott módja és ideje, a felek a választottbírói eljárás elején jellemzően megállapodnak a dokumentumszolgáltatást érintő legfontosabb eljárási kérdésekben és az IBA Szabályzat alkalmazásában. A felek megállapodását általában a tanács első számú eljárási végzése is megerősíti.⁴⁶

a. A kérelem tárgya – „Mit?”

i. *Dokumentum*

Az IBA Szabályzat részletesen szabályozza a dokumentumszolgáltatás folyamatát. Mindenekelőtt meghatározza a dokumentum fogalmát, azaz azt a bizonyítási eszközt, amelynek szolgáltatására elsősorban a bizonyító fél, a megszerzés méltánytalan terheése esetén pedig az ellenfél köteles. Az IBA Szabályzat értelmében dokumentum bármilyen papíron, elektronikusan, hangként, vizuálisan vagy egyéb módon rögzített vagy tárolt írás,

⁴² Tercier, P. & Bershada, T. (2011), 85. o.; Schreueur, C., *The ICSID Convention: A commentary*, Cambridge University Press, 2009, p. 642, 8. bek.; Jason Fry ed. *The Secretariat's Guide to ICC Arbitration* ICC Publication, Paris, 2012, 270. o.

⁴³ Rules on the Efficient Conduct of Proceedings in International Arbitration (Prague Rules) (2018).

⁴⁴ Prágai Szabályok, 4. cikk (2) bek.

⁴⁵ L.d. Sanderson, B. et al: *The Prague Rules: "Civil" War On The Evidence In International Arbitration | Insights | DLA Piper Global Law Firm*, letöltve: 2022.10.20.

⁴⁶ Beruházásvédelmi eljárásokban az ICSID Titkársága által a felek részére közzétett eljárási végzés tervezete rendszerint már tartalmazza a dokumentumszolgáltatásra vonatkozóan ajánlott rendelkezéseket.

kommunikáció, kép, rajz, program vagy adat.⁴⁷ Vagyis a dokumentum kifejezés az okirati bizonyítékokon túl lényegében bármilyen elektronikus bizonyítási eszközt magában foglalhat, amellyel a fél rendelkezik, vagy amelyet birtokában tart, őriz, vagy felügyel.⁴⁸ Ráadásul az IBA Szabályzat 3. cikk 1) bekezdése értelmében a fél – ha a választottbírói tanács így rendel – dokumentumok alatt a birtokában tartott, őrzött vagy felügyelt nyilvános vagy közigazgatásban nyilvántartott (pl. közhiteles nyilvántartásban) dokumentumokat is szolgáltatni köteles. Ebből sejthető, hogy komplex ügyekben a dokumentumszolgáltatás adott esetben igen időigényes folyamattá tud válni.

ii. Dokumentumok köre

Ahhoz, hogy a dokumentumszolgáltatás hatékony tudjon maradni, az erre irányuló kérelmek tárgyát, azaz a kért dokumentumok körét megfelelően meg kell tudni határozni. Az IBA Szabályzat azt hivatott megelőzni, hogy a dokumentumszolgáltatás egy végtelenül terjedelmes ún. „*fishing expedition*”-né váljon, azaz hogy a felek bizonyítékok tengerében halászgassanak további, a kereset tárgyán kívül eső igényalapok után.⁴⁹ Éppen ezért az IBA Szabályzat 3.3. cikke az alábbi tartalmi követelményeket állítja a dokumentumszolgáltatás iránti kérelmekkel szemben:

- a) (i) a kért dokumentum azonosításra alkalmas leírása, vagy (ii) a kért dokumentumkategória kellően részletes (a kereset tárgyát tartalmazó), szűkkörű és pontos leírása, amelynek létezését okkal lehet feltételezni (elektronikusan tárolt dokumentumok esetében, a kérelmező fél az azonosításhoz meghatározhat konkrét fájlokat, keresőszavakat, személyeket vagy egyéb más módot a dokumentum minél hatékonyabb és gazdaságosabb felkutatásához);
- b) nyilatkozat arra vonatkozóan, hogy a kért dokumentum *az ügy tárgya szempontjából releváns* és *az ügy kimenetele szempontjából lényeges*;
- c) (i) nyilatkozat arra vonatkozóan, hogy a kérelmező félnek a kért dokumentumok nincsenek sem birtokában, őrizetében vagy felügyeletében, vagy egy indokolt nyilatkozat arra vonatkozóan, hogy miért lenne méltánytalanul terhes a kérelmező fél számára a kért dokumentumok szolgáltatása; valamint (ii) egy indokolt nyilatkozat arra vonatkozóan, hogy miért valószínűsíti a fél, hogy a kért dokumentumok a másik fél birtokában, őrizetében vagy felügyeletében vannak.

A választottbírói tanács ezen nyilatkozatok birtokában tud döntést hozni a későbbiek során a felek dokumentumszolgáltatás iránti kérelmeinek megalapozottságáról, valamint a dokumentumszolgáltatás elrendeléséről.

iii. Relevancia és lényegesség követelménye

A gyakorlatban a legtöbb problémát az IBA Szabályzat 3.3. cikk (b) pontja szokta jelenteni, tudniillik annak elbírálása, hogy a kért dokumentum *az ügy tárgya szempontjából releváns-e* és *az ügy kimenetele szempontjából lényeges-e*.⁵⁰ Második olvasatra pedig leginkább az utóbbi kritérium meghatározása jelent nehézséget a joggyakorlat számára.

⁴⁷ IBA Szabályzat: Fogalommeghatározások (Dokumentum).

⁴⁸ IBA Szabályzat 3. cikk 4.

⁴⁹ Born (2014), 10. o.

⁵⁰ Blackaby, N. et al (2009) 392. o.

Az, hogy a csatolt bizonyíték a kereset tárgya szempontjából relevanciával bírjon, egy általános eljárásjogi követelmény. A legkézenfekvőbb definíció szerint „*releváns dokumentum az, amelyik valószínűleg igazolni tud egy olyan tényt, amelyből jogi következtetést lehet levonni*”.⁵¹ E jogi következtetésnek, pedig értelemszerűen a kereset tárgyára kell, hogy vonatkozzon. Azaz relevancia alatt a választottbírói tanácsnak arról kell *prima facie* döntést hozni, hogy a kért dokumentum a leírása alapján alkalmasnak tűnik-e arra, hogy az alapján egy a kereseti kérelem tárgyához kapcsolódó jogkérdést megítéljen. Következésképpen, olyan dokumentumszolgáltatási kérelmek, amelyek a kereseti kérelem és ellenkérelem tárgyán túl, egyéb, esetleges jogi igények megalapozását szolgálnák, nem tekinthetők a jogvita szempontjából relevánsnak.⁵² Hasonlóképp nem relevánsak azok a kérelmek sem, amelyek egy tanú szavahihetőségére vonatkozó információt hivatottak alátámasztani.⁵³

Az IBA Szabályzat 2010-es módosításakor, civiljogi jogászok részéről merült fel az az igény, hogy a választottbírói tanácsok ne csupán az ügy kimenetele szempontjából való relevancia, de lényegesség alapján is kiszűrhesse az egyes dokumentumszolgáltatási kérelmeket. Az a dokumentum ugyanis, amely igazolni képes egy releváns tényt, nem feltétlenül lesz lényeges a meghozandó ítélet szempontjából. Példának okáért, ha ugyanazon tény igazolására már benyújtottak 9 releváns bizonyítékot, nem biztos, hogy a 10. dokumentumra is szüksége lesz a tanácsnak az ítéletének meghozatalához.⁵⁴ Ugyanígy csekély jelentőséggel bírna egy olyan dokumentum, amely a felek között nem vitatott tény igazolására irányul.⁵⁵

Csak egyetérteni tudunk Marghitolával abban, hogy ha egy dokumentum, amely a meghozandó ítélet szempontjából lényeges az egyúttal releváns is az ügy tárgya szempontjából.⁵⁶ Azaz a két feltétel közül valójában a lényegességi kritérium az, amelynek a dokumentumszolgáltatási kérelemnek meg kell felelnie. A relevancia ilyen esetben magától értetődő.

b. Időzítés – „Mikor?”

Az IBA Szabályzat az időzítés kérdését a választottbírói tanácsra bízta.⁵⁷ A felek a választottbírói eljárás elején – jellemzően az előkészítő egyeztetésen – megállapodnak a dokumentumszolgáltatásra vonatkozó eljárási kérdésekben, beleértve annak menetrendjét. Amint arra már utaltunk, a felek megállapodását általában a tanács első számú eljárási végzése is megerősíti. Az általános gyakorlat szerint a dokumentumszolgáltatásra irányuló kérelmeket a feleknek az első érdemi beadványváltás után – a kiterjesztett keresetlevél és az érdemi ellenkérelem cseréjét követően – kell előterjeszteniük.⁵⁸

Ez az időzítés több szempontból is ideálisnak tekinthető. Egyrészt elősegíti, hogy a felek kérelmei az ügy szempontjából jelentős kérdésekre összpontosítsanak, hiszen a feleknek már

⁵¹ Kaufmann-Kohler, G. & Bärtsch, P. *Discovery in international arbitration: how much is too much?* SchiedsVZ. Zeitschrift für Schiedsverfahren, 2004, vol. 1, 18. o.; vö. Marghitola (2015) Chapter 5 Interpretation of the IBA Rules 1. o., aki szerint ez a definíció a korábbi „*ügy kimenetele szempontjából releváns*” fordulatra volt alkalmas, véleményünk szerint azonban ez a meghatározás tág annyira, hogy az ügy tárgya szempontjából való relevanciára is alkalmazható legyen. Gyakorlati szempontból a kérdés egyébként is csekély jelentőségű, mivel mint ahogy arra Marghitola is rámutat, a lényegességi kritérium valójában elnyeli a relevancia követelményt.

⁵² Born, G. (2014), 16. o.

⁵³ Ibid. 10. o.

⁵⁴ Ashford, *The IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration: A Guide*, CUP (2013),

⁵⁵ Marghitola R. (2015), 53. o.

⁵⁶ Marghitola R. (2015), 60. o.

⁵⁷ IBA Szabályzat 3. cikk 1, 2. „[W]ithin the time ordered by the Tribunal”.

⁵⁸ Redfern (2009), 390. o.

van elképzelésük a másik fél keresetéről, illetve védekezésének fő irányáról. Ugyanígy a tanács is megfelelően megítélheti a kérelmek megalapozottságát (relevanciáját és lényegességét⁵⁹) a felek beadványai tükrében.⁶⁰ Másrészt a feleknek elegendő idejük van a dokumentumok áttekintésére ahhoz, hogy a következő iratváltás és a későbbi tárgyalás során a saját érveik alátámasztására felhasználhassák.⁶¹

A fentiekől eltérő gyakorlat szerint dokumentumszolgáltatás már az eljárás kezdeti szakaszában is kezdeményezhető ideiglenes intézkedés formájában. E körben a kérelmező félnek – az ideiglenes intézkedésekre vonatkozó egyéb kritériumok teljesítése mellett – annak veszélyét kell valószínűsítania, hogy a kért dokumentumok az eljárás során elvesznének vagy megsemmisülnének az ideiglenes intézkedés hiányában.⁶² Az ítélezési gyakorlat szerint ugyanakkor az ideiglenes intézkedés körében elrendelt dokumentumszolgáltatás kivételes jellegű marad.⁶³ Ettől függetlenül, a jóhiszeműség elve alapján a feleknek továbbra is általános kötelessége, hogy megőrizték az eljárás szempontjából lényeges dokumentumokat a jogvita kikristályosodásának pillanatától kezdődően. A felek e kötelezettségükre előszeretettel emlékeztetik is egymást az első iratváltás alkalmával.

c. A kérelem formája – „Miben?”

A megállapított eljárási rend szerint a felek általában egymással egyidőben, erre irányuló külön kérelem formájában cserélik ki egymással dokumentumszolgáltatásra irányuló kérelmeiket (ún. szimultán dokumentumszolgáltatás). A kérelmek cseréje általában anélkül zajlik, hogy azokat a felek a tanácsnak is megküldnék. A felek természetesen akként is megállapodhatnak, hogy tájékoztató jelleggel a tanács részére is továbbíthatják is kérelmeiket az IBA Szabályzat 3.2. cikkével összhangban.⁶⁴

A felek leggyakrabban a Redfern választottbíró által kialakított, és róla elnevezett táblázatot (ún. Redfern Schedule) használják a dokumentumszolgáltatásra irányuló kérelmeik cseréjéhez.⁶⁵ A Redfern Schedule egy az IBA Szabályzat 3. cikke követelményeihez igazodó, szerkeszthető Word dokumentum, amely általában öt oszlopból áll, de a felek megegyezése szerint alakítható:

- A fél kérelmei rendszerint az első oszlopban található, amelyben a félnek pontosan azonosítania kell az átadni kért dokumentumokat vagy dokumentumkategóriát.
- A második oszlopban a fél ezután röviden kifejti az egyes dokumentumok vagy dokumentumkategóriák relevanciáját az ügy tárgya, valamint lényegességét az ügy

⁵⁹ Ld. 5.a pont (*supra*).

⁶⁰ Tercier, P. & Bershada, T. (2011), 98. o.

⁶¹ Born, G. B., Chapter 15 (2014), 2338. o.

⁶² *Phoenix Action Ltd v. Czech Republic*, ICSID Case No. ARB/06/5, Decision on Provisional Measures, 6 April 2007, 44-46. bek.

⁶³ A nemzetközi beruházásvédelmi gyakorlatban a hasonló kérelmek jellemzően elutasításra kerültek. Ld. *Biwater Gauff (Tanzania) Limited v. United Republic of Tanzania*, ICSID Case No. ARB/05/22, Procedural Order No. 1 (Provisional Measures), 31 March 2006; *Phoenix Action Ltd v. Czech Republic*, ICSID Case No. ARB/06/5, Decision on Provisional Measures, 6 April 2007; *Tennant Energy, LLC v. Government of Canada*, PCA Case No. 2018-54, Procedural Order No. 4 (Interim Measures), 27 February 2020.

⁶⁴ Marghitola (2015), 5. o.

⁶⁵ Ld. **Error! Reference source not found.** (*infra*). A Redfern Scedule használatát rögzíti joggyakorlatként az ICC Eljárási Szabályzat IV. sz. Függeléke is.

kimenetele szempontjából. A kérelmező félnek azt is valószínűsítítenie kell, hogy a keresett dokumentummal maga nem rendelkezik, ugyanakkor az feltehetően a másik fél „birtokában, őrizetében vagy felügyeletében van”.⁶⁶

- A Redfern Schedule harmadik oszlopát a kérelmezett fél hivatott kitölteni, jelezve, hogy beleegyezik-e a dokumentumok átadásába, vagy kifogással él-e a kérelemmel szemben. A kérelmezett fél az átadásra szánt, nem vitatott dokumentumok számát és esetlegesen más jellemzőjét (pl. cím, formátum) ugyancsak ebben az oszlopban tünteti fel. Amennyiben a fél kifogással kíván élni, ennek alapját szintén a harmadik oszlopban teheti meg – a lehetséges kifogásolási okokat alább részletesen bemutatjuk.⁶⁷
- A Redfern Schedule negyedik oszlopa lehetőséget nyújt a kérelmező félnek, hogy válaszoljon a kérelmezett fél kifogásaira, vagy kommentálja az átadásra szánt dokumentumok körét és számát.
- Az ötödik oszlop a tanács esetleges döntésének ad helyet arra az esetre, ha a felek nem tudnának egymás között megegyezni egyes kérelmek megalapozottsága vagy az önként átadott dokumentumok reszponzivitása illetve elegendősége kapcsán.

Bár a Redfern Schedule-t a választottbírói gyakorlat továbbfejlesztette, a felek továbbra is előszeretettel használják valamelyik felhasználóbarát formáját.⁶⁸

d. A dokumentumszolgáltatás menete – „Hogyan?”

A dokumentumszolgáltatásnak rendszerint két típusát különböztetjük meg: (i) önkéntes és (ii) kötelező dokumentumszolgáltatást.

Önkéntes dokumentumszolgáltatásról beszélünk, amikor a fél önkéntesen tesz (részben vagy egészben) eleget a másik fél dokumentumszolgáltatásra irányuló kérelmének. Amint arra már utaltunk, a felek a dokumentumszolgáltatási szakasz kezdetén kérelmeiket általában egymásnak juttatják el a tanács bevonása nélkül. Amennyiben a kérelmezett fél a másik fél kérelmét megalapozottnak tartja, illetve ha esetleges nézeteltéréseiket egymásközt rendezik, a kérelmezett fél önként átadja a kért dokumentumokat a másik félnek, a Redfern Schedule egyidejű visszaküldésével.⁶⁹ (Természetesen előfordulhat olyan eset, hogy a fél egyes kérelmek tekintetében önkéntesen szolgáltat dokumentumokat, míg más kérelmek tekintetében kifogással él vagy kifogását fenntartja.)

Kötelező dokumentumszolgáltatás alatt a dokumentumszolgáltatás választottbíróóság által elrendelt formáját értjük. A tanács bevonására rendszerint akkor kerül sor, amikor a felek között a Redfern Schedule negyedik oszlopának kitöltése után is vita van egy vagy több kérelem kapcsán. A tanács ekkor megvizsgálja a felek által kitöltött Redfern Schedule-t (benne a megkeresett fél által felhozott kifogásokkal) és vagy teljes egészében helyt ad a kérelemnek, vagy elutasítja azt, vagy módosításokkal ad helyt a kérelemnek (például szűkítve a kérelmező

⁶⁶ Ld. 4.c (*supra*).

⁶⁷ Ld. 5.e pont (*infra*).

⁶⁸ Lásd például a Juan Fernández-Armesto választottbíró által kifejlesztett Armesto Schedule-t, amelyet a Redfern Schedule továbbfejlesztéseként tartanak számon, utoljára letöltve: 2022.10.28. Ld. **Error! Reference source not found.** pont (*infra*).

⁶⁹ Ld. IBA Szabályzat, 3.4.–3.6. cikkek.

által megjelölt releváns időszakot, vagy az átadni kért dokumentumok körét).⁷⁰ A tanács döntése során tág mérlegelési jogkörrel rendelkezik az IBA Szabályzat 3. és 9. cikkének keretei között.⁷¹

Jellemzően a dokumentumok átadása kizárólag a felek között zajlik önkéntes és kötelező dokumentumszolgáltatás esetén is. Az átadott dokumentumok tehát nem válnak automatikusan az eljárási peranyag részévé. A feleknek a számukra hasznosnak vélt dokumentumokat bizonyítékként kell benyújtaniuk a tanácshoz – rendszerint a következő beadványuk mellékleteként – ha e dokumentumokat fel kívánják használni az eljárás során.⁷²

Megjegyezzük, hogy főleg beruházásvédelmi ügyekben nem szokatlan, hogy a dokumentumszolgáltatás két körben zajlik, amennyiben ezt az ügy jellege és a dokumentumok volumene indokolja.⁷³ A dokumentumszolgáltatás ilyen esetben először az első, majd pedig a második érdemi beadványváltás után történik. A második körben átadott dokumentumok általában külön megegyezés alapján válnak a rekord részévé, hogy a felek a tárgyaláson és az esetleges tárgyalás utáni beadványaikban hivatkozhatnak rájuk.

A felek megegyezése vagy a tanács döntése alapján a felek gyakran kivonatos formában adják át a kért dokumentumokat, amennyiben azt az ügy tárgyától független üzleti titok vagy személyes adatok védelme indokolja.⁷⁴ A dokumentumok átadása általában elektronikus formában történik, idegennyelvű dokumentumok esetén akár fordítással ellátva a felek megegyezése alapján.⁷⁵

e. Kifogások – „Mit nem?”

A fenti 5.a. pontban már szót ejtettünk két, a dokumentumszolgáltatási kérelmek tárgyára vonatkozó tartalmi megkötésről, így különösen a kellő részletezettség, relevancia és a lényegesség követelményéről, valamint annak valószínűsítéséről, hogy a kért dokumentum a másik félnél található.⁷⁶ Az IBA Szabályzat 9. cikke azt is szabályozza, hogy mi történik azokkal a kérelmekkel, amelyek nem felelnek meg ezeknek a tartalmi követelményeknek.⁷⁷ A nem megfelelő dokumentumszolgáltatás iránti kérelmeket a tanács akár hivatalból, akár a fél kérelmére kirekeszti a bizonyítékok köréből, amelynek eredményeképp az ellenfél mentesül a kért dokumentum szolgáltatása alól.

Az IBA Szabályzat 9. cikk 2. pontja az előbbieken kívül hat olyan esetkört nevesít, amelynek fennállása esetén az ellenfél sikerrel kifogásolhatja a fél dokumentumszolgáltatási kérelmét. E nevesített kifogásolási okok az alábbiak:

- az ügy szempontjából való relevancia vagy az ügy kimenetele szempontjából való lényegesség hiánya;

⁷⁰ Ld. IBA Szabályzat, 3.7. cikk.

⁷¹ Touzet, J. (2022).

⁷² U.o.

⁷³ Ld. *UP and C.D Holding Internationale v. Hungary* (ICSID Case No. ARB/13/35), procedural details, letöltve: 2022.10.28.

⁷⁴ *AES Summit Generation Limited and AES-Tisza Erőmű Kft. v. Republic of Hungary (II)*, ICSID Case No. ARB/07/22, Award, 23 September 2010, 3.29. bek.

⁷⁵ Blackaby, N. et al (2009), 6.135. bek.

⁷⁶ IBA Szabályzat 3.3. pontja.

⁷⁷ IBA Szabályzat 9. cikk 1. és 2. pontja.

- a választottbíróvási tanács által meghatározott jogi vagy etikai szabályzat szerinti jogi akadály vagy ügyvédi titok fennállta;
- a kért bizonyíték szolgáltatása méltánytalan terhet jelent;
- a dokumentum elveszett vagy megsemmisült, amelynek bekövetkezését elfogadhatóan valószínűsítették;
- üzleti vagy műszaki titoktartási okok, amelyeket a választottbíróvási tanács kötelező erejűnek ítél;
- politikai vagy intézményi titoktartási okok (ideértve a kormányzat vagy a nemzetközi közintézmény által minősített adattá nyilvánított bizonyítékokat), amelyeket a választottbíróvási tanács kötelező erejűnek ítél;
- pergazdaságossági, arányossági, tisztességességi vagy felek közötti egyenlőségi megfontolások, amelyeket a választottbíróvási tanács kötelező erejűnek ítél;

Az IBA Szabályzat fenti kifogásolási okkatalógusát egyrésztől dicsérik másrésztől bírálják a választottbíróvási szakirodalomban annak rugalmassága miatt.⁷⁸ Kétségtelen, hogy a legtöbb kulcsfogalom úgymint „relevancia”, „lényegesség”, „méltánytalan terhet” vagy „birtok, őrizet, felügyelet” nincsen tovább cizellálva az IBA Szabályzatban.⁷⁹ Ugyanígy a különböző titoktartási kötelezettségek minősítését is teljes mértékben a választottbíróvási tanácsra bízta. Mégis a felek jellemzően kénytelenek ezen tág értelmezésre teret adó szempontok mentén meghatározni a dokumentumszolgáltatási eljárásuk keretét.

Az IBA Szabályzat dicsérői szerint a dokumentumszolgáltatás szabályai „csodálatra méltóan világosak és magától értetődők”.⁸⁰ Egy biztos, a kifogásolási okok garanciális jelentőséggel bírnak a választottbíróvási eljárásban. Egyrésztől jogi garanciát nyújtanak a feleknek arra, hogy az adataikat csak akkora mértékben legyenek kötelesek felfedni a dokumentumszolgáltatás során, amennyiben az a jogvita hatékony elbírálását szolgálja. Mindezt más jogaik szükségtelen és aránytalan sérelme nélkül. Másrésztől fogódzót adnak a választottbíróvási tanácsoknak arra, hogy az előttük lévő vitát tisztességes eljárás keretei között, észszerű időben tudják lefolytatni.

Az egyes kifogásolási okok részletes vizsgálata külön tanulmány tárgyát képezhetné. A jelen keretek között a kifogási okok legfontosabb jellemzőire szorítunk.

A nemzetközi választottbíráskodási gyakorlatában a felek leggyakrabban bizonyos titoktartási kötelezettségükre hivatkoznak a dokumentumszolgáltatási kérelem elleni kifogásoként.⁸¹ Az ügyvédi titok körébe eső dokumentumok átadásának megtagadási joga talán a legkevésbé vitatott, ugyanakkor annak terjedelme az alkalmazandó jogtól függően eltérhet az egyes ügyekben.⁸² A kérelmezett fél szintén sikerrel hivatkozhatnak a felek közötti egyezségi megállapodást célzó vagy mediációs eljárással összefüggésben korábban készült dokumentumok titkosságára.⁸³ Nemzetközi beruházásvédelmi ügyekben az alperes államok ugyancsak jogosan emelhetnek kifogást nemzetbiztonsági vagy egyéb államérdekkel összefüggő titokra tekintettel nemzeti joguk alapján. Ugyanakkor a beruházásvédelmi tanácsok

⁷⁸ Marghitola (2015) Chapter 5: Interpretation of the IBA Rules 1. o.

⁷⁹ U.o.

⁸⁰ Blackaby, N. et al, 6.108. bek.

⁸¹ Born (2014), 2375. o.

⁸² Touzet, J. (2022); Id. például *Gran Colombia Gold Corp. v. Republic of Colombia* (ICSID Case No. ARB/18/23) Procedural Order No. 6 – Annex A.

⁸³ Catelli, C. & Brueggemann, R., *Evidentiary Objections*, Global Arbitral Review (03 September 2021): The Guide to Evidence in International Arbitration - First Edition - Global Arbitration Review, letöltve: 2022.10.28.

többször hangsúlyozták, hogy nem minden kormányzati döntéselőkészítő dokumentum esik automatikusan az IBA Szabályzat 9.2(f) pontja alá.⁸⁴ Az üzleti titkok és személyes adatok védelme körében a választottbírói tanácsoknak különösen finom egyensúlyt kell találniuk az egymással ellentétes érdekek között, többek között azt mérlegelendő, hogy a kért információk feltárása szükséges-e a jogvita eldöntéséhez. Amint arra már utaltunk, a dokumentumok kivonatos formában történő átadása hozzásegíthet a kellő egyensúly eléréséhez.⁸⁵

A dokumentum szolgáltatásának méltánytalan terhére épülő kifogás talán a legvitatottabb a kifogási okok között. Az említett kifogást leggyakrabban a potenciálisan releváns dokumentumok volumenével, előállíthatóságával, valamint a „birtok, őrizet, és felügyelet” fogalmával hozzák összefüggésbe.⁸⁶ A kifogás sikere mindig a szóban forgó felek szervezeti felépítésétől és az eset egyedi körülményeitől függ.

Végezetül megjegyezzük, hogy a felek szintén gyakorta hivatkoznak arra a kifogási okra, miszerint a keresett dokumentum nem létezik, mivel vagy sohasem létezett, vagy már megsemmisült az átadás pillanatára. A dokumentum léte értelemszerűen alapfeltétele a dokumentum átadásának. Ahogy az is egyértelmű, hogy a kérelmezett fél csak meglévő dokumentumokat szolgáltathat a másik félnek, és utólagosan nem gyárthat új dokumentumokat a kérelmére válaszul.⁸⁷ A visszaélések elkerülése végett ilyen esetben a kérelmezett félnek kell valószínűsítienie a dokumentum hiányát és ennek ésszerű indokát.⁸⁸ E körben elégséges bizonyítékot jelenthet, amennyiben a felek jogszabályon vagy belső szabályzaton alapuló iratmegőrzési kötelezettségükre hivatkoznak, és megfeleltek az azokban szabályozott iratmegőrzési/selejtezési határidőknek. Amennyiben a fél nem tud ésszerű indokot szolgáltatni a dokumentum hiányára, az 5.f pontban bemutatott hátrányos jogkövetkezmények lesznek alkalmazhatók vele szemben.

f. Hátrányos jogkövetkezmények

Az IBA Szabályzat 9.6. cikke szerint „[h]a a Fél kielégítő magyarázat nélkül nem adja át a dokumentumszolgáltatási kérelemben kért olyan iratot, amely ellen nem emelt kifogást kellő időben, vagy nem adja át a választottbíróság által átadásra elrendelt okiratot, a választottbíróság arra a következtetésre juthat, hogy az ilyen dokumentum ellentétes az adott Fél érdekeivel”.

Amint láthatjuk, komoly következményekkel járhat, ha a kérelmezett fél (i) nem adja át önkéntesen a másik fél által kért dokumentumot úgy, hogy a kérelemmel szemben kifogással sem él, valamint, ha a fél (ii) a tanács által elrendelt (kötelező) dokumentumszolgáltatás esetén nem adja át a másik fél által kért dokumentumot. A választottbíróági tanács ebben az esetben azt a félre nézve hátrányos következtetést („*adverse inference*”) vonhatja le, hogy az át nem adott dokumentum a fél terhére esik. Ez praktikusán azt jelenti, hogy a tanács a kérelmező félnek a kérdéses dokumentummal kapcsolatos állításait valóként fogadja el annak ellenére,

⁸⁴ Ld. például, *Global Telecom Holding S.A.E. v. Canada*, ICSID Case No. ARB/16/16, Procedural Order No. 4 (Decision on the Claimant's Objections to the Respondent's Claims of Privilege), 3 November 2018, 41. bek.

⁸⁵ Ld. 5.d (*supra*).

⁸⁶ Catelli, C. & Brueggemann, R. (2021).

⁸⁷ Raeschke-Kessler, H., *The Production of Documents in International Arbitration – A Commentary on Article 3 of the New IBA Rules of Evidence* in William W Park (ed), *Arbitration International*, Vol. 18, Issue 4, 422 OUP, 2002, 422. o.

⁸⁸ Catelli, C. & Brueggemann, R. (2021).

hogy a kérelmező fél nem tudja állításait bizonyítékkal alátámasztani – mivel az alátámasztó dokumentum éppen a kérelmezett fél hibájából nem került átadásra.

A választottbírói tanácsok hátrányos következtetések levonására vonatkozó jogköre a bizonyítékok szabad mérlegelésének elvéből ered és széles körben elfogadott.⁸⁹ Bár a gyakorlatban úgy tűnik, hogy a választottbírók nem szívesen építik indokolásukat a dokumentumszolgáltatás kifejezett megtagadása vagy egyéb okból történő elmaradása alapján levont hátrányos következtetésekre,⁹⁰ különösen beruházásvédelmi ügyekben találhatunk ellentétes példát is.⁹¹ Természetesen emellett nem zárható ki, hogy a mulasztó fél általános rossz benyomást tehet a tanácsra, amely befolyásolhatja döntését, még ha ez kifejezetten nem is jelenik meg az ítéletben.

6. Zárszó

Sok tekintetben nehéz egységes nemzetközi, vagy akár kontinentális gyakorlatról beszélni a fentebb ismertetett dokumentumszolgáltatási szabályok körében, ezért az egyes kérdések elbírálása során a gyakorlatban különös jelentőséggel bír „az eset összes körülményének” szerepe a választottbírói mérlegelés során. Mindez szükségszerűen hordoz magában bizonytalanságokat és nem ritkán eredményez – legalábbis látszólagos – inkonzisztenciát az egyes döntések között, amely általában kerülendő a választottbírói, vagy bármely ítélkezési tevékenység során.

Ennek ellenére a dokumentumszolgáltatás olyan lehetőségeket tartalmaz és olyan széles körben és hosszú ideje alkalmazott alapeszköze a nemzetközi választottbírói eljárásoknak, hogy jelene és jövője is megkérdőjelezhetetlen a nemzetközi szinten, és – várakozásunk szerint - egyre inkább teret nyer a belföldi választottbírói eljárásokban is. Erre minden érintettnek, kereskedelmi ügyekben eljáró feleknek, jogtanácsosaiknak, ügyvédeknek és választottbíróknak is figyelemmel kell lenni, akár a választottbírói eljárás előkészítése, akár kereskedelmi szerződések választottbírói klauzulájának megfogalmazása során.

⁸⁹ Touzet, J. (2022).

⁹⁰ Queen Mary Survey, International Arbitration Survey: Current and Preferred Practices in the Arbitral Process Survey Findings, 2012, 25. o.

⁹¹ Ld. például *Waste Management v. United Mexican States (II)*, ICSID Case No. ARB(AF)/00/3, Award, 30 April 2004, 30. bek.; *Europe Cement Investment and Trade S.A. v. Republic of Turkey*, ICSID Case No. ARB(AF)/07/2, Award, 13 August 2009, 152. bek.

